

Status and Trend of the Studies in Moral Reasoning : Case Study in DAO, PsycLIT and ERIC Data Bases, 1997-1998

Wanchai Dhammasaccakarn

M.S.(Applied Behavioral Sciences Research), Assistant Professor,
Behavioral Science Research and Development Center,
Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts,
Prince of Songkla University
E-mail : dwanchai@ratree.psu.ac.th

Abstract

The review of the research results and articles in moral reasoning from DAO, PsycLIT and ERIC data bases, between 1997-1998, specified to two topics : recent status and trend in the future. The recent status was separated to the type of literatures, variables, constructions, research methods and conclusions.

The findings of the review are as followed; literatures separating into two types : four articles and sixty eight research projects, 5.5% and 94.5% respectively. The independent variables were classified into four groups : inborn status, self experiences and back ground, traits and treatment variables; and dependent variables were separated into four groups also : morality, traits and cognitives, values and prosocial behaviors or not. There were ten constructions to measure in moral reasoning and the DIT (Defining Issues Test) was the most popular to be used. The comparative and experimental research designs were used more than the others designs. The over all conclusion of the review could not specify that the persons who had difference in inborn status or personal experiences differed in moral reasoning but the difference in personality influenced to moral reasoning. The moral reasoning were both effected and uneffected by the manipulated variables, depending on other factors, such as the type of programs or the kinds of sample, etc.

Keywords : moral reasoning, review literatures, DAO, PsycLIT, ERIC, data bases

สถานภาพปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตเกี่ยวกับการศึกษาวิจัย ด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม : กรณีศึกษาจากฐานข้อมูล DAO, PsycLIT และ ERIC ระหว่างปี 1997-1998

วันชัย ธรรมสังการ

วท.ม.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์), ผู้ช่วยศาสตราจารย์

ศูนย์วิจัยพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา

ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

E-mail : dwanchai@ratree.psu.ac.th

การประมวลข้อเขียนหรือผลงานวิจัยด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมจากฐานข้อมูล DAO, PsycLIT, และ ERIC ในระหว่างปี 1997-1998 มุ่งวิเคราะห์ในสองประเด็นหลัก ได้แก่ สถานภาพปัจจุบัน ซึ่งแบ่งออกเป็น ประเภทของข้อมูล ตัวแปรที่นำมาศึกษา เครื่องมือที่ใช้วัด ระเบียบวิธีวิจัย และข้อสรุปหรือผลการวิจัย และแนวโน้มในอนาคตของการศึกษาด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม ผลการประมวลพบว่า ข้อมูลที่รวบรวมได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ข้อเขียนหรือบทความทางวิชาการ จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 5.5 และรายงานการวิจัย จำนวน 68 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 94.5 ตัวแปรที่นำมาศึกษา เมื่อพิจารณาในฐานะตัวแปรอิสระอาจแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสถานภาพที่คิดค้นมาแต่กำเนิด กลุ่มภูมิหลังและประสบการณ์ส่วนตัว กลุ่มจิตลักษณะ และกลุ่มตัวแปรจัดกระทำ เมื่อพิจารณาในฐานะตัวแปรตามอาจแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มเช่นกัน ได้แก่ กลุ่มจริยธรรม กลุ่มการรู้คิดและจิตลักษณะ กลุ่มค่านิยม และกลุ่มพฤติกรรมที่พึงปรารถนา/ไม่พึงปรารถนา ในด้านเครื่องมือที่ใช้วัด พบว่ามีเครื่องมือที่ใช้วัดเหตุผลเชิงจริยธรรมถึง 10 ประเภท ประเภทที่ถูกนำมาใช้วัดมากที่สุด ได้แก่ แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมประเภท DIT (Defining Issues Test) ส่วนระเบียบวิธีวิจัยยังคงใช้วิธีวิจัยเชิงเปรียบเทียบและการวิจัยเชิงทดลองเป็นส่วนใหญ่ สำหรับข้อสรุปหรือผลการวิจัยเมื่อพิจารณาโดยรวมยังไม่พบชี้ให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า บุคคลที่มีสถานภาพมาแต่กำเนิดหรือมีภูมิหลังและประสบการณ์ส่วนตัวต่างกัน จะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน แต่ผลค่อนข้างชี้ชัดว่า คนที่มีบุคลิกภาพต่างกันจะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน สำหรับการจัดกระทำเชิงทดลองพบว่าทั้งที่ส่งผลและไม่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเหตุผลเชิงจริยธรรมในบุคคล ทั้งนี้ยังมีปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น รูปแบบหรือลักษณะการจัดกระทำ และลักษณะกลุ่มตัวอย่าง เป็นต้น

คำสำคัญ : เหตุผลเชิงจริยธรรม, การประมวลเอกสาร, DAO, ERIC, PsycLIT, ฐานข้อมูล

บทนำ

ภารกิจที่สำคัญของนักวิชาการหรือนักวิจัยประการหนึ่ง ได้แก่ การติดตามผลงานทางวิชาการในสาขาที่ตนเกี่ยวข้องและสาขาเกี่ยวเนื่องให้ทันต่อเหตุการณ์ ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลสำคัญอย่างน้อยสองประการคือ 1) จะได้ทราบพัฒนาการในแวดวงวิชาการที่ตนสนใจ ว่ามีใครได้ค้นพบอะไร ที่ไหน อย่างไร ไว้บ้างแล้ว ซึ่งจะช่วยให้สามารถนำผลการศึกษาวิจัยที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ได้ทันต่อเหตุการณ์ ทั้งในแง่การเรียนการสอน การดำเนินชีวิตประจำวัน หรือในแง่มุมมองอื่นที่สอดคล้อง ตรงตามความต้องการและความสนใจของตน 2) จะช่วยให้ทราบว่าในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป จะช่วยเสริมหรือสานต่อในบางจุดบางประเด็นให้สมบูรณ์ หรือจะศึกษาวิจัยต่อยอดไปอย่างไรไม่ให้ซ้ำซ้อนหรือวนเวียนในหัวข้อหรือประเด็นเดิมๆ ที่มีผู้ศึกษาวิจัยมาแล้ว ซึ่งจะช่วยให้วงวิชาการในสาขาเหล่านั้นพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่อง

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้เล็งเห็นว่า ถ้าจะทำการรวบรวมข้อเขียนหรืองานวิจัยเกี่ยวกับเหตุผลเชิงจริยธรรมที่ตีพิมพ์ในฐานข้อมูลที่สำคัญ โดยเฉพาะฐานข้อมูลทางด้านวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาเอก (DAO) ฐานข้อมูลทางด้านจิตวิทยา (PsycLIT) และฐานข้อมูลทางการศึกษา (ERIC) โดยเน้นผลงานที่ตีพิมพ์ในปัจจุบันและย้อนหลังลงไปสักระยะหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเป้าหมาย ขอบเขต และระยะเวลาที่เอื้ออำนวย ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อวงวิชาการด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยผู้อ่านจะได้ทราบถึงสถานการณ์ปัจจุบัน และมองเห็นแนวโน้มในอนาคตว่าจะเป็นอย่างไร อีกทั้งผู้รายงานในฐานที่มีอาชีพเป็นผู้สอนทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ก็จะได้รับประโยชน์จากการค้นคว้า รวบรวมข้อเขียนและรายงานการวิจัยในครั้งนี้ด้วย ดังนั้นจึงได้ดำเนินการรวบรวมข้อเขียนและรายงาน การวิจัยด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมจากฐานข้อมูลทั้งสามฐาน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อทราบสถานการณ์ปัจจุบันของการศึกษาทางด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านตัวแปรที่ศึกษา วิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้วัด ตลอดจนข้อสรุปที่ได้จากการวิจัย

2. เพื่อคาดการณ์แนวโน้มเกี่ยวกับทิศทาง หรือแนวทางการศึกษาวิจัยด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม

การรวบรวมข้อมูล

1. ขอบเขตการรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ รวบรวมจากฐานข้อมูลสามฐาน ได้แก่ ฐานที่เป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก (DAO) ฐานข้อมูลทางด้านจิตวิทยา (PsycLIT) และฐานข้อมูลทางการศึกษา (ERIC) ซึ่งคำสำคัญที่ใช้รวบรวมได้แก่ คำว่า เหตุผลเชิงจริยธรรม (moral reasoning) การตัดสินใจทางจริยธรรม (moral judgement) และพฤติกรรมจริยธรรม (moral behavior) โดยจำกัดการรวบรวมอยู่ในระหว่างปี 1997-1998 ทำให้ได้ข้อมูลจากฐาน DAO จำนวน 32 เรื่อง จากฐาน PsycLIT จำนวน 32 เรื่อง และจากฐาน ERIC จำนวน 8 เรื่อง รวมทั้งสิ้น 72 เรื่อง

2. ข้อจำกัดในการรวบรวมข้อมูล

ปัญหาหรือข้อจำกัดในการรวบรวมข้อมูลประการหนึ่ง ได้แก่ การไม่สามารถรวบรวมด้วยตนเอง แต่ต้องใช้วิธีเขียนคำ (words) หรือข้อความ ให้เจ้าหน้าที่หอสมุดช่วยค้นจากฐานข้อมูล ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลซ้ำกันจำนวนหนึ่ง และทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนตามต้องการ

3. ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการประมวลผลการวิจัยครั้งนี้ ใช้คำว่า เหตุผลเชิงจริยธรรม (moral reasoning) แทนคำว่า การตัดสินใจทางจริยธรรม (moral judgement) ซึ่งในทางวิชาการสามารถใช้แทนกันได้

ผลการรวบรวมข้อมูล

ในการวิเคราะห์ผลการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ จะทำการวิเคราะห์รวมทั้งสามฐานข้อมูล โดยจะเริ่มพิจารณาจากสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งแบ่งเป็นประเภทของข้อมูล ประเด็นหรือตัวแปรที่นำมาศึกษา เครื่องมือที่ใช้วัดตัวแปร ระเบียบวิธีที่ใช้ในการวิจัย และข้อสรุปหรือผลการวิจัย จากนั้นจะคาดการณ์แนวโน้มในอนาคต โดยลำดับดังนี้

1. สถานภาพปัจจุบัน

จากการรวบรวมข้อมูล ข้อเขียน และผลงานวิจัยเกี่ยวกับเหตุผลเชิงจริยธรรมจะพิจารณาตามหัวข้อดังนี้

1.1 *ประเภทของข้อมูล* ผลจากการรวบรวมพบว่า ข้อมูลที่ได้แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ ข้อเขียนหรือบทความทางวิชาการที่เสนอในที่ประชุม

สัมมนา รวมทั้งเอกสารที่เขียนขึ้นในโอกาสต่างๆ จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 5.5 และรายงานการวิจัย 68 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 94.5

1.2 *ประเด็นหรือตัวแปรที่ศึกษา* เมื่อพิจารณาจำแนกตัวแปรที่ศึกษาออกเป็นตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม รวมถึงเครื่องมือที่ใช้วัดตามที่ระบุไว้ในรายงานสามารถแสดงได้ตามตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 แสดงตัวแปรอิสระและเครื่องมือที่ใช้วัด

ตัวแปรอิสระ	เครื่องมือที่ใช้วัด
กลุ่มสถานภาพที่ติดตัวมาแต่กำเนิด	
เพศ	**
ความแตกต่างทางวัฒนธรรม	**
- เม็กซิกัน	
- อเมริกัน	
- บราซิล	
เชื้อชาติของเด็ก	**
- อิสราเอล เชื้อสายยิว	
- อิสราเอล เชื้อสายเบดูอิน	
- ปาเลสไตน์	
ภูมิสำเนา	**
กลุ่มภูมิหลังและประสบการณ์ส่วนตัว	
อายุ, วัย	**
ระดับชั้นเรียน	**
ระดับความรุนแรงทางการเมือง	**
ฐานะทางเศรษฐกิจสังคม	**
ประสบการณ์ระหว่างศึกษาในมหาวิทยาลัย	**
เกรดเฉลี่ย	**
ประเภทของเด็ก 3 กลุ่ม	**
- เด็กพฤติกรรมเบี่ยงเบน	
- เด็กกำพร้า	
- เด็กปกติ	
ความเชื่อในการได้มาซึ่งความรู้	**
การต่อต้านการทำแท้ง 2 ลักษณะ	**
- เน้นการมีครอบครัวก็เพื่อสร้างชีวิตใหม่	
- เน้นการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี	
ความขาดแคลนทางเศรษฐกิจ	**

** หมายถึง ไม่ระบุเครื่องมือที่ใช้วัด

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	เครื่องมือที่ใช้วัด
ประเภทของบุคคล	**
- คนที่เป็นโรคติดเชื้อทางเพศ	
- คนปกติ	
ระดับความศรัทธาในศาสนา	**
ระดับปัญหาทางจิต	- เครื่องมือวัดปัญหาทางจิต (Psychopathy Screening Device (PSD))
ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู	- การสังเกตและสัมภาษณ์พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาที่บ้าน
จำนวนหน่วยกิตก่อนเข้าเรียน	**
ประเภทของบุคลากรการแพทย์	**
- นักสังคมสงเคราะห์	
- แพทย์	
- พยาบาล	
ประเภทของคน 4 ประเภท	**
- วัยรุ่นพฤติกรรมเบี่ยงเบน	
- ผู้ใหญ่ที่ถูกคุมขังในคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน	
- ผู้ใหญ่ที่ถูกคุมขังในคดีทางแพ่งทั่วไป	
- กลุ่มนักเรียน นักศึกษา	
ชนิดของค่านิยมและค่านิยมส่วนบุคคล	- แบบสำรวจค่านิยมของ Rokeach (value survey) - แบบสำรวจค่านิยมของ Schwartz
ความกดดันในการหารายได้ (earning pressure)	**
ความเข้มงวดของการตรวจสอบ (likelihood of detection)	**
ความปรารถนาที่ไม่เป็นธรรมในสังคม (social desirability bias)	**
การได้รับการอบรมเรื่อง HIV	**
ประสบการณ์การดูแลคนติดเชื้อเอชไอวี	**
ความรู้เกี่ยวกับ HIV/AIDS	- แบบสำรวจความรู้เกี่ยวกับ HIV/AIDS
ประเภทกีฬา	**
ลักษณะการทำหน้าที่	**
- ผู้ฝึกสอน	
- นักกีฬา	
กลุ่มของนักศึกษา	**
- กลุ่มนักกีฬา	
- กลุ่มนักศึกษาได้รับประสบการณ์	
- กลุ่มนักศึกษาปกติ	

** หมายถึง ไม่ระบุเครื่องมือที่ใช้วัด

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	เครื่องมือที่ใช้วัด
ประเภทของนักเรียน	**
- นักเรียนที่มีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรม	
- นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน	
- นักเรียนปกติ	
สถานการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน	**
ภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง	**
สภาพการทำงานที่เข้มงวดต่างกัน	**
จำนวนวันที่เข้ารับการบำบัดในศูนย์บำบัด	**
จำนวนครั้งของการได้รับการปรึกษา	**
ความป็นเพื่อนของน้ำปัสสาวะ	**
ความสามารถของเด็ก	**
รูปแบบของครอบครัวประเภทต่าง ๆ	- การสัมภาษณ์
ระยะเวลาที่ได้เข้าเรียน	**
ลักษณะของคน	- แบบวัดสุขภาพจิตของ Hare (Hare' Psychopathy Check List-Revised)
- คนปกติ	
- คนที่มีปัญหาทางจิต	
จริยธรรมในการทำงานตามแนวทางโปรเตสแตนต์ (Protestant work ethic)	- แบบวัดจริยธรรมในการทำงานตามแนวทาง โปรเตสแตนต์
- การทำงานหนัก (hard work)	
- ความเป็นตัวของตัวเอง (independence)	
- การเอาจริงเอาจังและมีวินัยในตนเอง (non-leisure and asceticism)	
ความรู้สึกในความเท่าเทียม (equity sensitivity)	**
ภาวะอารมณ์ (mood state)	**
การทำตามสังคมปรารถนา (social desirability)	**
กลุ่มจิตลักษณะ (traits)	
บุคลิกภาพ	- แบบวัดบุคลิกภาพ 5 ด้าน (the five factor model)
ลักษณะทางจิตวิทยา	- แบบวัดจิตประสาทวิทยา (Neuropsychological Battery)
ความสามารถทางสติปัญญาด้านวิชาการ	- แบบวัดความสามารถทางสติปัญญาด้านวิชาการ
ความถนัดทางการเรียน	**
เหตุผลเชิงจริยธรรม	- แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมแบบ DIT
ความคงเส้นคงวาของการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม	**
ลักษณะการให้เหตุผลของกลุ่มตัวอย่าง	**
- Autonomous	
- Heteronomous	

** หมายถึง ไม่ระบุเครื่องมือที่ใช้วัด

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	เครื่องมือที่ใช้วัด
ทักษะการให้เหตุผลเชิงอนุมาน	**
เจตคติต่อการเมืองการปกครอง	**
เจตคติต่อศาสนา	**
ระดับของความซื่อสัตย์	**
แรงจูงใจที่จะทำเพื่อคนอื่น (altruism motivation)	**
ความยุติธรรมในการทำงาน (fairness)	**
กลุ่มตัวแปรจัดกระทำ (การทดลอง)	
สถานการณ์สองลักษณะ	**
- สถานการณ์เกี่ยวกับการตลาด	
- สถานการณ์เกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม	
สภาพแวดล้อม	**
- กลุ่มที่อยู่ในโรงเรียนที่มีกิจกรรมร่วมกับชุมชน	
- กลุ่มที่อยู่ในโรงเรียนปกติทั่วไป	
สถานการณ์ในสถานเลี้ยงเด็กที่จัดให้เด็กหลายระดับ อายุอยู่ร่วมกัน	**
คำสั่งของคนที่มีสถานภาพต่างกัน	**
ระยะเวลาในการเข้าสนทนากลุ่ม	**
การติดตามประเมินตนเอง	- แบบประเมินตนเอง (SMS, Self Monitoring Scale)
เรื่องสั้นเกี่ยวกับสัตว์ที่สร้างขึ้นเป็นสถานการณ์วิกฤติ	**
การได้เข้าโปรแกรมเตือนให้ผู้เคราะห์ร้ายได้ตระหนัก (victim awareness program)	**
การจัดกระทำโดยการแสดงบทบาท (role play)	**
ลักษณะการได้รับข้อมูลข่าวสาร	**
- แบบเข้มขัน	
- แบบตามลำดับ	
สถานการณ์ที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจทำผิด	**
สถานการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงเป้าหมายเพื่อควมมี ฐานะทางเศรษฐกิจสังคมสูง แต่ใช้วิธีการที่ไม่ได้ รับการยอมรับตามแนวทฤษฎีของ Merton	**
กิจกรรมการเรียนรู้ตามธรรมชาติ	**
สถานการณ์ที่สร้างขึ้นเกี่ยวข้องกับเงินจริงและเงินปลอม	**
เรื่องราวที่มีระดับของความก้าวร้าวแตกต่างกัน	**
ผู้ยงที่บุคลิกแตกต่างกัน	**
การฝึกอบรมที่จัดขึ้น	**
โปรแกรมการฝึกอบรม	**

** หมายถึง ไม่ระบุเครื่องมือที่ใช้วัด

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	เครื่องมือที่ใช้วัด
สถานการณ์ที่จัดกระทำขึ้น	**
- service learning	
- non service learning	
จัดให้มีการพิจารณากรณีศึกษาสามกรณี	**
การมีและไม่มี การติดตามผล	**
การจัดกระทำ 2 ลักษณะ	**
- การเข้าหลักสูตร "Template"	
- การถกเถียงปัญหาทางจริยธรรม (moral dilemma discussion)	

** หมายถึง ไม่ระบุเครื่องมือที่ใช้วัด

ตารางที่ 2 แสดงตัวแปรตามและเครื่องมือที่ใช้วัด

ตัวแปรตาม	เครื่องมือที่ใช้วัด
กลุ่มจริยธรรม	
เหตุผลเชิงจริยธรรมหรือการตัดสินใจทางจริยธรรม	- แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมแบบ DIT (Defining Issues Test)
	- แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยการสัมภาษณ์ ตามแนวของ Kohlberg (Moral Judgement Interview, MJ)
	- แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นขั้นตามแนวทาง ของ Kohlberg (Moral Judgement Test, MJT)
	- แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมที่สร้างขึ้นจาก สถานการณ์จริง (Personal Moral Dilemma Inventory, PMDI)
	- แบบวัดจริยธรรมและความรับผิดชอบ
	- Moral Authority Scale (MAS-R)
	- Visions of Morality Scale (VMS)
	- Gibb's Sociomoral Reflection Measure (SRM)
	- แบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่เรียกว่า The Hahm-Beller Values Choice Inventory
	- แบบวัดวิถีทางจริยธรรมของ Velasquez
กระบวนการให้เหตุผลทางจริยศาสตร์ (ethical reasoning processes in decision making)	**

** หมายถึง ไม่ระบุเครื่องมือวัด

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปรตาม	เครื่องมือที่ใช้วัด
พฤติกรรมจริยธรรม	- แบบวัดการปฏิบัติจริยธรรมตามแนวของ Gilligan - แบบวัดจริยธรรมเกี่ยวกับการเล่นกีฬา
การปฏิบัติเชิงจริยธรรมในชีวิตประจำวัน	**
ความคิดเห็นและพฤติกรรมเชิงจริยธรรม	- การสัมภาษณ์ความเข้าใจในจริยธรรมเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อม
ความมีคุณธรรมจริยธรรม	**
กลุ่มการรู้จักและจิตลักษณะ	
พัฒนาการรู้จัก-สติปัญญา	- แบบวัดเชาวน์ปัญญาของ Wechsler
เหตุการณ์ตัดสินใจเข้าไปเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยง	- แบบสอบถามการมีพฤติกรรมเสี่ยง
ความสามารถในการซึมซับโลกทรรศน์	- เรื่องเล่าที่ครูเล่าให้ฟัง โดยเป็นเรื่องที่ยังไม่มี ข้อสรุปว่าจะไรควร ไม่ควร
การเห็นคุณค่าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	- การสัมภาษณ์เกี่ยวกับมลภาวะทางน้ำ, การมี ส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม
วุฒิภาวะของการสะท้อนกลับทางจริยธรรมทางสังคม	- แบบวัดการสะท้อนกลับทางจริยธรรมทางสังคม
อารมณ์แห่งความสุข	**
ความกล้า, ความวิตกกังวล	**
ทัศนคติต่อเหตุผลในการรักษาสุขภาพ	**
เจตคติต่อคนติดเชื้อ HIV	- แบบวัดเจตคติต่อโรคเอดส์
ความเห็นอกเห็นใจคนอื่น	- แบบวัดความเห็นอกเห็นใจคนอื่น
ลักษณะการตัดสินใจปัญหาอาชญากรรม	**
คำตอบของเด็กจาก 3 คำถาม	- การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง
- ให้คาดเดาการกระทำของผู้ยุ่ง	
- บอกหรือกำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมของผู้ยุ่ง	
- ประเมินพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กที่ถูกระงับ	
พัฒนาการรู้จัก	- แบบวัดพัฒนาการรู้จักจากสถานการณ์วิกฤติ ด้านจริยธรรม
ความเข้าใจตนเอง	- แบบวัดความเข้าใจตนเอง (Self-understanding ของ Damon และ Hart)
ความขัดแย้งทางบุคลิกภาพ	- แบบวัดความขัดแย้งทางบุคลิกภาพของ Emery และ O'Leary
เจตคติต่อการปฏิบัติที่ผิดในเรื่องกายภาพบำบัด	- แบบวัดเจตคติต่อการปฏิบัติที่ผิด
การรับรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม	- แบบสอบถามการรับรู้ก่อนและหลังการอบรม
การตัดสินใจทางการพยาบาล	- แบบวัดการตัดสินใจทางการพยาบาล (Kete-Fian's Judgements about Nursing Decisions, JAND)

** หมายถึง ไม่ระบุเครื่องมือวัด

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปรตาม	เครื่องมือที่ใช้วัด
ความมีเอกลักษณ์แห่งตน	- แบบวัดเอกลักษณ์แห่งตน (ego identity status)
การอ้างสาเหตุ	- แบบสอบถามการอ้างสาเหตุส่วนบุคคล (personal attributes questionnaire)
ความไวในความรู้สึก	- แบบวัดความไวในความรู้สึก (affect intensity measure)
ท่าทีความเอาใจใส่/ท่าทีการพึ่งตนเอง	**
กลุ่มค่านิยม	
ค่านิยมด้านจริยธรรม	**
ค่านิยมด้านการสอนจริยศาสตร์	**
ระดับค่านิยมที่วัดตามแนวทางของ Rokeach	- แบบวัดค่านิยมของ Rokeach (Rokeach's scale)
ค่านิยมหรือคุณค่าที่ครอบครัวยึดถือในการดำเนินชีวิตครอบครัว	- การสัมภาษณ์
กลุ่มพฤติกรรมที่พึงปรารถนาและไม่พึงปรารถนา	
พฤติกรรมช่วยเหลือเพื่อน	**
พฤติกรรมการพุดคุยกับเพื่อนที่อายุน้อยกว่า	**
การปฏิบัติตามคำสั่ง	**
ความละเอียดรอบคอบในการพิจารณาคดี ในการแสดงบทบาทเป็นคณะลูกขุน	**
การทำหน้าที่ในการพิพากษาร่วมกับคณะลูกขุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	**
พฤติกรรมที่พึงประสงค์ (prosocial behavior)	- วัดพฤติกรรมที่พึงประสงค์จากครูและเพื่อนร่วมชั้นเรียน
การตำหนิ (blame)	**
พฤติกรรมจัดการเพื่อเพิ่มรายได้ (earnings management)	**
พฤติกรรมการทำงานของเภสัชกร	- การรายงานด้วยตนเอง (BPCS) - การสังเกตจากผู้วิจัย
พฤติกรรมการทำงานที่สังคมปรารถนาและไม่ปรารถนา	- แบบวัดพฤติกรรมทางสังคมของเด็กโดย Crick และ Grotmeter
พัฒนาการของนักศึกษา	- แบบประเมินพัฒนาการของนักศึกษา
การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้	- แบบประเมินการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้
พฤติกรรมบริการตนเอง	- แบบวัดพฤติกรรมบริการตนเอง
พฤติกรรมที่พึงปรารถนาต่อองค์กร (organizational citizenship behavior)	**

** หมายถึง ไม่ระบุเครื่องมือวัด

จากตาราง จะเห็นว่ารายงานการวิจัยที่รวบรวมได้สามารถแบ่งกลุ่มของตัวแปรอิสระ (independent variables) ออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสถานภาพที่ติดตัวมาแต่กำเนิด กลุ่มภูมิหลังและประสบการณ์ส่วนตัว กลุ่มจิตลักษณะ และกลุ่มตัวแปรจัดกระทำ (การทดลอง) ประเภทของตัวแปรในแต่ละกลุ่มที่พบว่ามีควมถี่สูงในการนำมาศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ เหตุผลเชิงจริยธรรมระดับชั้นเรียน เกรดเฉลี่ย บุคลิกภาพ ตามลำดับ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าในระยะเวลาที่ผ่านมา มีนักวิจัยบางกลุ่มไม่เห็นด้วยนักที่จะศึกษาตัวแปรที่ติดตัวมาแต่กำเนิด เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ แต่จากผลการรวบรวมลักษณะตัวแปรอิสระในงานวิจัยเกี่ยวกับเหตุผลเชิงจริยธรรมในครั้งนี้ ยืนยันว่ายังมีผู้สนใจศึกษาตัวแปรเหล่านี้อยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแปรเพศ อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือเหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นสามารถนำมาเป็นตัวแปรอิสระในการศึกษาได้ และมีผู้สนใจศึกษาในทำนองนี้มากขึ้น ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากผลการวิจัยในระยะหลังบ่งชี้ว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมสามารถพัฒนาได้ นักวิจัยจึงสนใจต่อไปว่าคนที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่างกัน จะมีจิตลักษณะหรือพฤติกรรมใดต่างกันบ้าง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมสามารถเชื่อมโยงไปสู่จิตลักษณะหรือพฤติกรรมใดได้บ้าง เช่น สามารถเชื่อมโยงไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม เป็นต้น

ส่วนตัวแปรตาม (dependent variables) เมื่อพิจารณาจากผลงานวิจัยที่รวบรวมมาได้ สามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ เช่นเดียวกัน ได้แก่ กลุ่มจริยธรรม กลุ่มการรู้คิดและจิตลักษณะ กลุ่มค่านิยม และกลุ่มพฤติกรรมที่พึงปรารถนา/ไม่พึงปรารถนา และเนื่องจากการรวบรวมข้อเขียนและงานวิจัยในครั้งนี้มุ่งไปที่งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเหตุผลเชิงจริยธรรม ดังนั้นตัวแปรหลักในการรวบรวมครั้งนี้จึงเป็นกลุ่มจริยธรรม โดยมีตัวแปรที่สำคัญ ได้แก่ เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมจริยธรรม ส่วนตัวแปรในกลุ่มอื่นจะเป็นตัวแปรรองหรือตัวแปรประกอบ การที่ผลการรวบรวมงานวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรตามตัวอื่นนอกเหนือจากเหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยนั้น เนื่องจากมีงานวิจัยหลายชิ้นที่ศึกษาโดยใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นตัวแปรอิสระและมีตัวแปรอื่นเป็นตัวแปรตาม อีกประการหนึ่งในการศึกษาวิจัยนั้น

อาจจะสนใจศึกษาตัวแปรตามมากกว่าหนึ่งตัว ดังนั้นการรวบรวมผลการวิจัยครั้งนี้จึงปรากฏว่ามีตัวแปรตามกลุ่มอื่น นอกเหนือจากกลุ่มจริยธรรมเพิ่มขึ้นมาจำนวนหนึ่ง

1.3 *เครื่องมือที่ใช้วัดตัวแปร* เมื่อพิจารณาเครื่องมือหรือแบบวัดที่ใช้ในการวัดตัวแปร ซึ่งในที่นี้ถ้าพิจารณาเฉพาะเครื่องมือวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่ว่าจะถูกนำมาศึกษาในฐานะตัวแปรอิสระหรือตัวแปรตามในการรวบรวมครั้งนี้พบว่ามากถึง 10 ประเภท (ดูตาราง) แต่ประเภทที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด ได้แก่ แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมแบบ DIT ที่พัฒนาขึ้นโดย James Rest โดยมีระบุไว้ถึง 27 ชิ้นงาน รองลงมาคือ แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยการสัมภาษณ์ตามแนวทางของ Kohlberg และแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นขั้นตามแนวทางของ Kohlberg ซึ่งมีระบุไว้ 4 และ 3 ชิ้นงานตามลำดับ และเป็นที่น่าสังเกตว่า การวิจัยด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมในประเทศไทยยังไม่มีผู้นำแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมแบบ DIT มาใช้ ส่วนใหญ่ที่นำมาใช้จะเป็นแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมตามแนวทางของ Kohlberg และยังมีแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมอีก 7 ประเภทที่เหลือ ยังไม่พบว่ามีกรนำมาศึกษาในประเทศไทยเลย ทั้งที่มีผลการวิจัยพบว่า แบบวัดประเภท DIT มีประสิทธิภาพสูงกว่าแบบ MJT ซึ่งเป็นแบบวัดตามแนวทางของ Kohlberg (Rest, 1997)

ในส่วนตัวแปรพฤติกรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นตัวแปรตามที่พบมากรองลงมา จากการรวบรวมครั้งนี้จะวัดโดยแบบวัดการปฏิบัติจริยธรรมตามแนวของ Gilligan และวัดจากแบบวัดที่สร้างขึ้นมาเฉพาะงานวิจัยครั้งนั้น เช่น แบบวัดจริยธรรมเกี่ยวกับการเล่นกีฬา เป็นต้น

1.4 *ระเบียบวิธีวิจัย* เมื่อพิจารณาในแง่ระเบียบวิธีวิจัยที่นำมาใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับเหตุผลเชิงจริยธรรม พบว่า ส่วนใหญ่จะใช้วิธีวิจัยเปรียบเทียบและการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกัน รองลงมาได้แก่ วิธีวิจัยแบบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร วิธีวิจัยที่พบบ้างแต่น้อยมาก ได้แก่ การวิจัยเชิงเอกสาร ซึ่งที่พบจะเป็นทางด้านปรัชญาและศาสนา

วิธีการวิจัยที่แตกต่างออกไปจากที่กล่าวมา ได้แก่ การวิจัยเพื่อสร้างเครื่องมือวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม หรือการเปรียบเทียบคุณภาพระหว่างเครื่องมือวัดประเภทต่าง ๆ เช่น พบว่า แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมแบบ DIT มีความสอดคล้องกับแบบวัด MAS-R แต่ไม่พบความสอดคล้องระหว่าง MAS-R กับ VMS (White, 1997) หรือพบว่า การจะแยกว่าใครมีเหตุผลเชิงจริยธรรมหรือไม่ด้วยวิธีวัดแบบ DIT จะทำได้ยากกว่าการแยกด้วยการวัดจากสถานการณ์จริง PMDI (Wygant, 1997) อีกงานวิจัยหนึ่งพบว่า แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมแบบ DIT มีประสิทธิภาพสูงกว่าแบบ MJT (Rest, 1997) เป็นต้น

1.5 *ข้อสรุปหรือผลวิจัย* จากการประมวลผลงานวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรม โดยมุ่งประเด็นเหตุผลเชิงจริยธรรมจากสามฐานข้อมูล ได้แก่ ฐาน DAO, PsycLIT และ ERIC ในระหว่างปี 1997-1998 จำนวน 72 เรื่อง จำแนกตามกลุ่มตัวแปรอิสระ 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสถานภาพที่ติดตัวมาแต่กำเนิด กลุ่มภูมิหลังและประสบการณ์ส่วนตัว กลุ่มจิตลักษณะ และกลุ่มตัวแปรจัดกระทำ (การทดลอง) โดยพิจารณาว่าตัวแปรอิสระเหล่านี้มีผลต่อเหตุผลเชิงจริยธรรมประการใด สำหรับตัวแปรตามตัวอื่นจะไม่กล่าวถึงในหัวข้อนี้ เนื่องจากมีจำนวนงานวิจัยน้อยและกระจุกกระจายเกินกว่าที่จะสรุปได้

1.5.1 *กลุ่มสถานภาพที่ติดตัวมาแต่กำเนิด* เท่าที่ประมวลได้ เช่น เพศ ภูมิลำเนา ความแตกต่างทางวัฒนธรรมหรือเชื้อชาติ พอสรุปได้ว่างานวิจัยส่วนใหญ่พบว่าเพศชายและหญิงมีเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน มีเพียงส่วนน้อยที่พบว่าแตกต่างกันเมื่อศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เฉพาะเจาะจงลงไป เช่น กลุ่มนักกีฬา เป็นต้น โดยในงานวิจัยที่พบความแตกต่างนี้มักจะพบว่า เพศหญิงมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าชาย (Goeb, 1997; Duckett et al., 1997)

สำหรับการศึกษาความแตกต่างด้านเชื้อชาติของคนที่อยู่ในสังคมเดียวกันว่าจะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่างกันหรือไม่ เช่น คนอิสราเอลเชื้อสายยิวเชื้อสายเบดูอิน และเชื้อสายปาเลสไตน์ หรือแม้แต่คนที่อยู่ในวัฒนธรรมต่างกัน เช่น อเมริกากับบราซิล หรืออเมริกากับเม็กซิกัน ยังไม่พบว่ามีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่างกันอย่างเด่นชัด มีเพียงพฤติกรรมจริยธรรมบางอย่างที่ต่างกัน เช่น พบว่า เด็กเม็กซิกันมีความพยายามที่จะหาเจ้าของกระเป๋าเงินที่ทำหล่นหาย แทนที่จะนำไปแจ้งตำรวจ มากกว่าเด็กอเมริกัน (Hinke et al., 1997) อย่างไรก็ตามการที่พบผลไม่เด่นชัดนี้อาจจะเนื่องมาจากการประมวลผลการวิจัยในครั้งนี้มีงานวิจัยจำนวนไม่มากพอก็อาจเป็นได้

1.5.2 *กลุ่มภูมิหลังและประสบการณ์ส่วนตัว* ตัวแปรอิสระที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้จะเน้นไปที่ภูมิหลังและประสบการณ์ที่ได้มาภายใต้เงื่อนไขของการดำเนินชีวิตในสังคม หรือเป็นสถานภาพและบทบาทที่ได้มาภายหลัง เช่น อายุ ระดับชั้นเรียน เกรดเฉลี่ย ฐานะทางเศรษฐกิจสังคม ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู อาชีพ หน้าที่การงาน รวมถึงประสบการณ์การเรียนรู้ และการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล โดยมีการจัดกลุ่มหรือแยกประเภทตามความสนใจของผู้วิจัย เช่น สนใจศึกษาประเภทของคน 4 กลุ่ม ได้แก่ วัยรุ่นพฤติกรรมเบี่ยงเบน ผู้ใหญ่ที่ถูกคุมขังในคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน ผู้ใหญ่ที่ถูกคุมขังในคดีทางแพ่งทั่วไป และกลุ่มนักเรียนนักศึกษา โดยสนใจว่าบุคคลทั้ง 4 กลุ่มนี้จะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันหรือไม่ รวมถึงความสนใจว่าคนที่มีความระดับปัญหาทางจิตแตกต่างกัน จะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันหรือไม่ เป็นต้น ซึ่งจากการประมวลผลงานวิจัยในครั้งนี้ พบว่ามีผู้สนใจศึกษาเปรียบเทียบเหตุผลเชิงจริยธรรมจากตัวแปรอิสระกลุ่มภูมิหลังและประสบการณ์ส่วนตัวเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ผลการค้นพบค่อนข้างมีความหลากหลาย

อย่างไรก็ตามการรวบรวมข้อมูลมีข้อจำกัดในแง่ของความครบถ้วนของข้อเขียนหรือรายงานการวิจัยในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งอาจจะทำให้ข้อสรุปขาดความเที่ยงตรงหรือความครอบคลุมประเด็นทั้งหมดที่เกิดขึ้นจริง

ในด้านอายุ ระดับชั้นเรียน และเกรดเฉลี่ย พบว่าเมื่อพิจารณาบนพื้นฐานข้อมูลการวิจัยที่ได้รับรวบรวมมา ส่วนใหญ่อายุจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุผลเชิงจริยธรรมมากนัก โดยเฉพาะถ้าเป็นงานวิจัยที่ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุใกล้เคียงกัน เช่น ศึกษากับกลุ่มวัยรุ่น ศึกษากับกลุ่มนักศึกษาในระดับวิทยาลัย (Foulkes, 1997; Schoffner, 1997) แต่ถ้าศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุแตกต่างกันมาก เช่น ศึกษากับกลุ่มประชาชนที่มีอายุ 16-84 ปี 20-80 ปี กลับพบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับเหตุผลเชิงจริยธรรม (Glover, 1997; Leon et al., 1997) และมีข้อสังเกตว่า แม้จะศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุใกล้เคียงกันแต่ถ้ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาอยู่ในวัยเด็กตอนต้น เช่น อายุ 3-5 ปี จะพบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับเหตุผลเชิงจริยธรรม (Derscheid, 1997) ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากช่วงวัยดังกล่าวเด็กมีอัตราการพัฒนาทางร่างกายและการรู้คิดที่รวดเร็วมาก แม้ช่วงอายุจะไม่ต่างกันมากก็ตาม แต่ในช่วงวัยรุ่นหรือช่วงเป็นนักศึกษาอัตราการพัฒนาด้านการรู้คิดหรือด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมจะไม่แตกต่างกันมากนัก จึงไม่พบความแตกต่างในด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างคนที่มีความต่างกันในการศึกษากับคนกลุ่มนี้ สำหรับการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาระดับวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย พบว่าในระหว่างการศึกษาดังแต่ปี 1-4 ในบางรายงานการวิจัยจะพบว่ามีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมเพิ่มขึ้น แต่ในบางรายงานก็ไม่พบ และแม้แต่ในรายงานการวิจัยเรื่องเดียวกันที่ศึกษากับมหาวิทยาลัยต่างกัน ก็พบว่าในมหาวิทยาลัยบางแห่ง นักศึกษามีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นจากปี 1-4 เช่น มหาวิทยาลัยแห่งรัฐอากันซอร์และมหาวิทยาลัยคริสเตียนในรัฐโอกลาโฮมา ในขณะที่มหาวิทยาลัยโบเนลในรัฐเท็กซัส ไม่พบว่านักศึกษามีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมเพิ่มขึ้น (Good & Cartwright, 1998) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรายละเอียดลงไป จะพบว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ นักศึกษามีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นในระหว่างเรียน เนื่องมาจากลักษณะกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างที่เรียน เช่น พบว่าการจัดให้นักศึกษามีประสบการณ์นอกสถานศึกษาจะทำให้ นักศึกษามีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มนักศึกษาทั่วไป นักศึกษาที่เป็น

นักกีฬามีเหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างจากนักศึกษากลุ่มอื่น (Pascarella, 1997; Smith, 1998) หรือบางกรณีก็ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของสาขาวิชาที่เรียน เช่น นักศึกษาสาขาพยาบาลมีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นจากปี 1-4 (Duckett et al., 1997) ส่วนการศึกษาเกรดเฉลี่ยกับเหตุผลเชิงจริยธรรม เท่าที่รวบรวมได้ในครั้งนี้มีการศึกษาค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่พบว่าเกรดเฉลี่ยไม่เกี่ยวข้องกับเหตุผลเชิงจริยธรรม พบเพียงรายงานบางชิ้นที่ศึกษาเกรดเฉลี่ยร่วมกับเพศ และจำนวนหน่วยกิตก่อนเข้าเรียน สามารถอธิบายเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรีก่อนและหลังจากจบหลักสูตรได้ร้อยละ 10 และ 14 ตามลำดับ (Duckett et al., 1997) และเกรดเฉลี่ยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเหตุผลเชิงจริยธรรม (Dollinger & LaMartina, 1998)

สำหรับตัวแปรอิสระด้านฐานะทางเศรษฐกิจสังคม อาชีพ และหน้าที่การงาน เท่าที่ประมวลได้ในครั้งนี้ พบว่ายังมีผู้สนใจศึกษาค่อนข้างน้อย และส่วนใหญ่ที่พบอาจกล่าวได้ว่า คนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคม อาชีพ หรือหน้าที่การงานต่างกัน มีแนวโน้มจะมีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน เช่น จากการศึกษาเด็กนักเรียนอายุ 8-13 ปี ในประเทศอิสราเอล พบว่าความขาดแคลนทรัพยากรมีผลต่อระดับจริยธรรมของเด็ก แต่พบผลเช่นนี้เฉพาะเด็กชาย ไม่พบในเด็กหญิง (Elbedour et al., 1997) แพทย์และนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการตัดสินใจจริยธรรมในการรักษาคนไข้ ควรจะให้ความสำคัญในเรื่องต้นทุนในการรักษาคุณภาพชีวิต การเรียกร้องในหลักจริยธรรมและความขาดแคลนด้านทรัพยากร หรือกล่าวได้ว่ายึดหลักประโยชน์นิยม (utilitarian) มากกว่ากลุ่มพยาบาลที่ยึดหลักแห่งความเท่าเทียมกัน (egalitarian) (Forster & McLellan, 1997) หรืออีกงานวิจัยหนึ่งที่พบว่าอาหารที่ดูแลความปลอดภัยของเรือในทะเลซึ่งต้องมีความเข้มงวดขันมากกว่า จะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำกว่าอาหารที่ดูแลความปลอดภัยชายฝั่ง และอาหารที่ดูแลความปลอดภัยชายฝั่งก็มีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำกว่ากลุ่มคนทั่วไป (White, 1998) จะเห็นได้ว่าแม้จะมีอาชีพเดียวกัน แต่หน้าที่ต่างกัน อาจจะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่างกันได้ แสดงให้เห็นว่าการศึกษาคความแตกต่างระหว่างอาชีพ

ว่าจะมีผลต่อเหตุผลเชิงจริยธรรมหรือไม่ยังไม่พอ จะต้องพิจารณาถึงสภาพหรือบริบทของงานที่แท้จริงว่าเป็นอย่างไรด้วย

ด้านการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว ความเชื่อ ความศรัทธา และค่านิยม จะมีความสัมพันธ์กับเหตุผลเชิงจริยธรรมประการใดนั้น การศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูกับลักษณะการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น เท่าที่รวบรวมได้มีเพียงเรื่องเดียว ซึ่งพบว่าเด็กที่ถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรัก สนับสนุนการให้เป็นตัวของตัวเอง และเข้มงวดกวดขันน้อย จะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมที่พึงปรารถนาสูง (Janssens & Dekovic, 1997) อีกงานวิจัยหนึ่ง แม้ว่า จะไม่ได้ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูโดยตรง แต่ก็พบว่าความขัดแย้งในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางลบกับเหตุผลเชิงจริยธรรม และยังพบว่า การได้รับการปฏิเสธจากมารดา มีส่วนสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งในครอบครัวกับเหตุผลเชิงจริยธรรมมากกว่าการได้รับการปฏิเสธจากบิดา (Miller, 1998) นั้นแสดงว่าถ้าครอบครัวใดมีความขัดแย้งกันสูงคนในครอบครัวจะมีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ หรือในทางตรงกันข้าม ถ้ามีความขัดแย้งในครอบครัวต่ำก็มีแนวโน้มว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมของคนในครอบครัวจะสูงด้วย และแสดงได้ว่ามารดา มีบทบาทสำคัญกว่าบิดาในเรื่องนี้ สำหรับด้านความเชื่อ ความศรัทธา จากการศึกษาในกลุ่มนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยพบว่าความเชื่อในการได้มาซึ่งความรู้ (epistemic beliefs) สามารถอธิบายเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ดีกว่าตัวแปรอื่น เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา เป็นต้น (Bendixen et al., 1998) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อหรือความศรัทธาในศาสนา ซึ่งพบผลคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ กลุ่มที่เคร่งศาสนาจะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำกว่ากลุ่มอื่น และยังพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านศาสนากับตัวแปรด้านสังคมที่มีต่อเหตุผลเชิงจริยธรรม (Glover, 1997) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่พบว่า ขั้นตอนการพัฒนาจริยธรรมของ Kohlberg มีแนวโน้มจะตรงข้ามกับความเชื่อทางศาสนา (ศาสนาครีสต์) โดยเฉพาะการพัฒนาในขั้นสูงสุด (post-conventional morality) ที่เน้นการตัดสินใจโดยอาศัยดุลยพินิจของตนเองเป็นหลัก

(Fuentes, 1998) ส่วนการศึกษาตัวแปรด้านค่านิยมกับเหตุผลเชิงจริยธรรม ยังสรุปได้ไม่ชัดเจน ค่านิยมบางชนิดสามารถอธิบายเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ แต่บางชนิดก็ไม่สามารถอธิบายได้ ทั้งนี้อาจเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิธีการวัด (Ostini & Ellerman, 1997) และจากการศึกษาโดยใช้แบบวัดค่านิยมของ Rokeach (Rokeach value survey) พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับระดับค่านิยมวิธีการดำเนินชีวิตและค่านิยมจุดหมายปลายทาง (instrumental and terminal value) ในการวิเคราะห์กลุ่มรวม แต่เมื่อวิเคราะห์แยกย่อยตามตัวแปรภูมิหลัง จะพบความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับระดับค่านิยมทั้งสองลักษณะเด่นชัดขึ้น (Weaver, 1997)

ด้านประสบการณ์และการเรียนรู้ ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระอีกกลุ่มหนึ่งที่มีผู้สนใจศึกษาว่าจะมีความสัมพันธ์กับเหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างไรบ้าง จากรายงานการวิจัยที่ประมวลได้ พบว่าประสบการณ์การได้รับความรุนแรงมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุผลเชิงจริยธรรม เช่น จากการศึกษาในเด็กอิสราเอลพบว่า การได้รับความรุนแรงในทางการเมืองมีผลต่อระดับจริยธรรมของเด็กชายแต่ไม่พบผลนี้ในเด็กหญิง (Elbedour et al., 1997) บุคคลที่เป็นโรคคิดเชื่อทางเพศจะมีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมและมีพฤติกรรมจริยธรรมสูงกว่าคนปกติ (Conley et al., 1997) และงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่ง แม้จะไม่เกี่ยวข้องกับเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยตรงนัก พบว่า การใช้ความรุนแรงของบุคคลมีส่วนสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรมด้านสิ่งแวดล้อมของเด็กอเมริกัน (Kahn, 1997) จากการศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นที่เพิ่งจบการศึกษาและอาสาสมัครเข้าทำงานกับบริษัทประกัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการตัดสินใจทางจริยธรรมแตกต่างกันในสองสถานการณ์ กล่าวคือ ในสถานการณ์เกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม ค่อนข้างจะเน้นด้านกลยุทธ์ ในขณะที่การตัดสินใจสถานการณ์ที่เกี่ยวกับการตลาดค่อนข้างจะเน้นมิติทางสังคม (Beck, 1997) ส่วนในด้านของการเรียนรู้ นั้น อาจกล่าวได้ว่ายังพบผลไม่เด่นชัดนัก มีเพียงแนวโน้มว่าจำนวนหน่วยกิตก่อนเข้าเรียนของนักศึกษาพยาบาล ร่วมกับตัวแปรอื่น เช่น เพศ และเกรดเฉลี่ยหลังเรียน สามารถอธิบายเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ในระดับหนึ่ง

(Duckett et al., 1997)

กลุ่มตัวแปรด้านภูมิหลังและประสบการณ์ส่วนตัวที่อาจกล่าวได้ว่ากำลังได้รับความสนใจในการศึกษาวิจัยจากนักวิชาการด้านจริยธรรมได้แก่ประเภทของบุคคลที่มีปัญหาทางด้านพฤติกรรมหรือจิตใจ ซึ่งการประมวลผลงานวิจัยในครั้งนี้นี้ พบทั้งในแง่ของการศึกษาเชิงสำรวจและการศึกษาเชิงทดลอง กล่าวคือ มีการจัดกระทำ (treatment) บางอย่างให้กับกลุ่มคนที่มีปัญหาทางด้านพฤติกรรมหรือทางจิตใจ เพื่อดูว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมจะเปลี่ยนแปลงอย่างไร ในแง่ของการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจยังพบผลที่แตกต่างกันอยู่บ้าง เช่น พบว่ากลุ่มหัวหน้าแก๊งยากจนในชุมชนเมืองที่ติดโคเคน มีความสัมพันธ์ในเรื่องระดับการทดสอบทางจิตวิทยา กับมีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับกลาง (Piatt, 1998) และจากการศึกษากับเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี พบว่า เด็กที่มีปัญหาทางจิตใจสูงกว่าจะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำกว่า (Blair, 1997) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Carlo และคณะ (1998) ที่พบว่า เด็กที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำกว่าเด็กปกติ ในขณะที่การศึกษากับกลุ่มคนไข้โรคจิตในโรงพยาบาลพบว่า กลุ่มคนทั่วไป กลุ่มคนที่มีปัญหาทางจิตใจต่ำและสูง มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน (Lose, 1997) สำหรับผลการวิจัยเชิงทดลองในตัวแปรด้านปัญหาพฤติกรรมและจิตใจจะได้กล่าวต่อไป

สำหรับตัวแปรด้านภูมิหลังและประสบการณ์ตัวอื่นๆ ที่พบในการประมวลผลวิจัยในครั้งนี้นี้ ยังมีผู้ศึกษาจำนวนน้อยและกระจัดกระจาย จึงไม่สามารถสรุปได้ เช่น ตัวแปรประเภทของบุคคลที่เป็นโรคติดเชื้อทางเพศกับคนปกติ หรือตัวแปรด้านความกดดันในการหารายได้ เป็นต้น

1.5.3 กลุ่มจิตลักษณะ (traits) จากการประมวลผลงานในครั้งนี้นี้พบว่า มีผู้สนใจศึกษาตัวแปรอิสระที่มีลักษณะเป็นจิตลักษณะหรือจิตลักษณะจำนวนหนึ่ง เช่น เจตคติ บุคลิกภาพ ความสามารถทางสติปัญญา และลักษณะการให้เหตุผล เป็นต้น และพบว่า เจตคติมีแนวโน้มจะไม่มีความสัมพันธ์กับเหตุผลเชิงจริยธรรม เช่นจากการศึกษากับนักศึกษาสาขากายภาพบำบัด พบว่าเจตคติต่อการปฏิบัติที่ผิดๆ ในเรื่องกายภาพบำบัดไม่มี

ความสัมพันธ์กับเหตุผลเชิงจริยธรรม (Wilkins, 1997) นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยเรื่องอื่นที่ศึกษาเจตคติต่อการเมืองการปกครอง เจตคติต่อศาสนา รวมถึงเจตคติต่อคนติดเชื้อ HIV ซึ่งพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับเหตุผลเชิงจริยธรรมเช่นกัน (Quarry, 1997; Ullery, 1997)

สำหรับตัวแปรบุคลิกภาพ เท่าที่ประมวลในครั้งนี้นี้พบผลค่อนข้างชัดเจนว่า บุคลิกภาพบางด้านกับเหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กัน เช่นจากการศึกษากับกลุ่มบุคคลอายุ 18-46 ปี โดยใช้แบบวัดบุคลิกภาพ 5 ด้าน พบว่า ลักษณะบุคลิกภาพแบบเปิดกว้างที่จะเรียนรู้ประสบการณ์ (openness to experience) สามารถทำนายเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ดีที่สุด (Dollinger & LaMartina, 1998) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในกลุ่มอาสาสมัครที่พบว่า บุคลิกภาพแบบเปิดกว้างหรือเปิดเผย (openness) และเหตุผลเชิงจริยธรรมสามารถอธิบายพฤติกรรมการแบ่งปันได้ (Day, 1997) นอกจากลักษณะบุคลิกภาพแบบเปิดเผยหรือเปิดกว้างจะมีความสัมพันธ์กับเหตุผลหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแล้ว ลักษณะความมีเอกลักษณ์แห่งตน (ego identity) ก็ยังสามารถอธิบายเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ถึงร้อยละ 12 และยังพบอีกว่าบุคลิกภาพตัวอื่นๆ ก็ยังมีความสัมพันธ์กับเหตุผลเชิงจริยธรรม เช่น พบว่านักเรียนที่เพื่อนประเมินว่ามีพฤติกรรมก้าวร้าวสูง ส่วนใหญ่จะมีความสามารถต่ำและมักให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเน้นไปที่ความสุขส่วนตนมากกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวต่ำ ผลการศึกษาเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาหลักสูตรและเป็นแนวทางในการวิจัยด้านจริยธรรมในอนาคต (Schoffner, 1997; Rys, 1997; Seabrook, 1997)

ส่วนตัวแปรอื่นที่ถูกจัดไว้ในกลุ่มจิตลักษณะพบไม่มากนักสำหรับการประมวลผลการวิจัยในครั้งนี้นี้ เช่น ความสามารถทางสติปัญญา หรือความถนัดในการเรียน เท่าที่รวบรวมได้พบว่าจากการศึกษากับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ความสามารถทางสติปัญญาไม่มีความสัมพันธ์กับเหตุผลเชิงจริยธรรม (Quarry, 1997) และจากการศึกษากับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษและนักเรียนปกติที่อายุ 12-18 ปี ไม่พบว่ามีเหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน แต่เด็กที่มีความสามารถพิเศษมีพัฒนาการการรู้คิดสูงกว่าเด็กปกติ (Foulkes, 1997)

นอกจากนี้ยังมีตัวแปรอื่น เช่น ลักษณะการให้เหตุผลของคน ความซื่อสัตย์ แรงจูงใจที่จะทำเพื่อคนอื่น และความยุติธรรมในการทำงาน เป็นต้น แต่ยังไม่พบมีมากพอสำหรับการรวบรวมในครั้งนี้

อีกตัวแปรหนึ่งที่น่าสนใจและเป็นเป้าหมายของการประมวลผลข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งมีผู้นำมาศึกษาในฐานะเป็นตัวแปรอิสระค่อนข้างมาก โดยสนใจว่าคนที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน จะมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีผลต่อลักษณะทางจิตใจหรือพฤติกรรมบางประการของบุคคลหรือไม่ เท่าที่รวบรวมได้ในครั้งนี้ มีกลุ่มตัวแปรตามที่เป็นลักษณะทางจิตใจ เช่น กระบวนการให้เหตุผลในการตัดสินใจของครู การตัดสินใจแบ่งปันเงินของอาสาสมัคร การให้ความสำคัญกับความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และการไม่ปักใจเชื่อว่าผู้ต้องหาผิดตั้งแต่ยังไม่ได้สอบสวน เป็นต้น โดยพบว่าการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันมีส่วนสัมพันธ์กับตัวแปรตามที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ พบว่าการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นมีความสัมพันธ์ทางลบต่อกระบวนการให้เหตุผลในการตัดสินใจของครู (Kaigler, 1997) และมีผลน้อยต่อการตัดสินใจแบ่งปันเงินของอาสาสมัคร (Day, 1997) ในขณะที่ผลการศึกษากับนักศึกษาที่แสดงบทบาทเป็นคณะลูกขุน พบว่า ลูกขุนที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า จะให้ความสำคัญกับความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาบ่อยครั้งกว่าลูกขุนที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำกว่า นอกจากนี้ยังพบว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับการไม่ปักใจเชื่อว่าผู้ต้องหาผิดตั้งแต่ยังไม่ได้สอบสวน (nullification) (Laird, 1997) สำหรับกลุ่มตัวแปรที่เป็นพฤติกรรม เช่น พฤติกรรมการจัดการเพื่อเพิ่มรายได้ พฤติกรรมการบริการตนเอง (self-serving behavior) การปฏิบัติตามคำสั่ง พฤติกรรมการทำหน้าที่ของคณะลูกขุน พฤติกรรมการทำงานของเภสัชกร พฤติกรรมที่พึงปรารถนาต่อองค์การ และพฤติกรรมที่สังคมนับว่าเป็นต้น พบว่าส่วนใหญ่เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามที่เป็นพฤติกรรมเกือบทุกตัว (Duncan, 1997; Kim, 1998; Rotenberg et al., 1998; Latif, 1997; Ryan, 1998; Janssens & Dekovic, 1997) ยกเว้น พฤติกรรมการบริการตนเอง (Leflar, 1997)

1.5.4 กลุ่มตัวแปรจัดกระทำ (treatments) จากการประมวลผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า มีผู้สนใจศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรมในฐานะที่เป็นตัวแปรตาม โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงทดลองด้วยการจัดกระทำ (treatments) ในรูปแบบต่างๆ กัน เช่น การจัดฝึกอบรมหรือจัดหลักสูตรหรือกิจกรรมเพื่อเพิ่มหรือพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม การจัดสถานการณ์บางอย่าง เช่น การสวมบทบาทสถานการณ์ที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจทำผิด การจัดกรณีศึกษาบางอย่าง เป็นต้น ซึ่งเมื่อพิจารณาในภาพรวมก็พบว่า การจัดกระทำทั้งหมดที่รวบรวมได้มีทั้งส่งผลและไม่ส่งผลต่อเหตุผลเชิงจริยธรรม การจัดกระทำที่ส่งผลต่อเหตุผลเชิงจริยธรรม เช่น การศึกษากับกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่มีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรม นักเรียนที่มีความผิดปกติทางการเรียนและนักเรียนปกติ ซึ่งพบว่าเด็กที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ ที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้ตามธรรมชาติ จะมีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กกลุ่มเดียวกันที่ไม่เข้าร่วม (Henderson, 1997) อีกกรณีหนึ่งเป็นการศึกษากับนักเรียนเช่นกัน พบว่านักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่มีกิจกรรมร่วมกับชุมชน จะมีพฤติกรรมและเหตุผลเชิงจริยธรรมในทางที่เหมาะสมขึ้นเมื่อเทียบกับนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนปกติโดยทั่วไป (Kuther & Higgins, 1997) นอกจากนี้ยังพบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารแบบเข้มข้น (intent information) ต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวจะมีผลต่อเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยเฉพาะในกลุ่มอายุน้อย ในขณะที่การให้ข้อมูลข่าวสารแบบตามลำดับ (consequences information) จะมีผลมากในกลุ่มวัยผู้ใหญ่ และงานวิจัยอีกลักษณะหนึ่งพบว่ากิจกรรมพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมที่สร้างขึ้น มีปฏิสัมพันธ์กับระดับความคงเส้นคงวาของเหตุผลเชิงจริยธรรม กล่าวคือ เหตุผลเชิงจริยธรรมจะมีความก้าวหน้ามากเมื่อจัดกิจกรรมกับกลุ่มที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่คงเส้นคงวา (Przygotzki & Mullet, 1997; Rique & Camino, 1997) จากผลงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องศึกษาตัวแปรหลายตัวพร้อมๆ กัน ทั้งนี้จะทำให้ทราบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรซึ่งจะทำให้ผลการค้นพบมีความลุ่มลึกมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการพบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมาย วิธีการ และระดับความ

รุนแรงของความผิดจากการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ
กลุ่มบุคคล 4 กลุ่ม ได้แก่ วิทยุร่นพฤติกรรมเบี่ยงเบน
ผู้ใหญ่ที่ถูกคุมขังในคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน ผู้ใหญ่ที่ถูก
คุมขังในคดีทางแพ่งทั่วไป และกลุ่มนักเรียน นักศึกษา
(Hoffman et al., 1997)

สำหรับการจัดกระทำ (treatments) ที่ไม่ส่งผลต่อเหตุผลเชิงจริยธรรม เช่น จากผล
การศึกษาในกลุ่มผู้ถูกจับกุมหรือนักโทษทั้งสองเรื่อง
พบว่า โครงการฝึกอบรมที่จัดให้ไม่ส่งผลให้เหตุผลเชิง
จริยธรรมเปลี่ยนแปลงไป (Buttell, 1997; Miller, 1997)
อย่างไรก็ตามงานวิจัยดังกล่าวถือว่าเป็นความพยายาม
ขั้นต้นที่จะพิจารณาผลจากโครงการฝึกอบรม แม้จะยังไม่
สามารถทำให้เปลี่ยนแปลงในเหตุผลเชิงจริยธรรมได้
แต่ก็ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มระดับเหตุผลเชิงจริย
ธรรมของผู้ต้องหา เพื่อลดการกลับมากระทำผิดอีก
หลังจากได้พ้นโทษออกไป งานวิจัยอีกเรื่องหนึ่งซึ่งเป็น
งานวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental design) ซึ่ง
ศึกษากับกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการให้
คำปรึกษา พบว่านักศึกษาที่ได้เรียนรู้โดยวิธีการเรียนรู้
จากการให้บริการ (service learning) มีความใส่ใจต่อ
คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุสูงขึ้นไปอย่างเด่นชัด แสดงให้
เห็นถึงการมีจริยธรรมต่อการประกอบวิชาชีพการให้
คำปรึกษาและการบำบัดสูงขึ้น แต่ไม่พบความแตกต่าง
ในด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมกับกลุ่มควบคุม (Greene,
1997) ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่าเหตุผล
เชิงจริยธรรมในบางกรณีไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติใน
ชีวิตจริง (Wygant, 1997) ผลการวิจัยอีกสองเรื่องที่พบ
ว่าการจัดกระทำที่สร้างขึ้นไม่มีผลต่อเหตุผลเชิงจริยธรรม
ได้แก่ การศึกษากับเด็กปัญญาเลิศ โดยกลุ่มหนึ่งที่ได้รับ
หลักสูตรที่เรียกว่า "Template" อีกกลุ่มหนึ่งให้มีส่วนร่วม
ในการถกเถียงปัญหาทางจริยธรรม (moral dilemma
discussion) โดยทำการเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ไม่ได้รับ
กิจกรรมใด ปรากฏว่าไม่พบความแตกต่างในด้านเหตุผล
เชิงจริยธรรมของนักเรียนทั้งสามกลุ่ม (Christian, 1997)
อย่างไรก็ตามแม้ผลจากการวิเคราะห์เชิงปริมาณจะไม่พบ
ความแตกต่าง แต่จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
บ่งชี้ว่าการจัดกระทำทั้งสองกรณี มีผลต่อการส่งเสริม
เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยในกลุ่ม

พยาบาลประจำการ ที่ให้วิเคราะห์กรณีศึกษาสามกรณี
และให้แสดงความคิดเห็นในประเด็นด้านจริยธรรมที่
เกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิต ปรากฏว่าไม่พบความแตกต่าง
ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง แต่เมื่อพิจารณาวิเคราะห์
ข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative analysis) พบว่าพยาบาล
มีเหตุผลเชิงจริยธรรมและมีการตัดสินใจทางการพยาบาล
ดีขึ้นกว่าก่อนทดลองอย่างเห็นได้ชัด (Gerlach, 1997)
ดังนั้นจึงมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการวัดผลหลังการ
ทดลองว่า กรณีใดควรจะใช้วิธีการเชิงปริมาณและกรณีใด
ควรจะใช้วิธีการเชิงคุณภาพ

อาจกล่าวได้ว่าการวิจัยเชิงทดลอง
ที่ต้องการศึกษาสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงด้านเหตุผล
เชิงจริยธรรมด้วยการจัดกระทำในรูปแบบต่างๆ ยังไม่
สามารถสรุปถึงแนวโน้มที่ชัดเจนได้ว่า การจัดกระทำใน
ลักษณะใดกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มใดจึงจะมีผลให้มีการ
เปลี่ยนแปลงด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ ทั้งนี้อาจเนื่อง
มาจากการประมวลผลการวิจัยในครั้งนี้นี้ยังมีจำนวนน้อย
เกินไป การจัดกระทำที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และกลุ่มตัวอย่าง
ที่ศึกษาก็ยังมีความหลากหลาย และกระจัดกระจายอยู่
มาก จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาและทำการประมวล
ผลงานวิจัยให้มากขึ้นต่อไป

2. แนวโน้มของการศึกษาในอนาคต

จากการประมวลผลการวิจัยทางด้านเหตุผล
เชิงจริยธรรม หรือการตัดสินใจทางจริยธรรมในครั้ง
นี้ ทำให้มองเห็นประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาทั้งในปัจจุบัน
และอนาคต โดยอาจจะสรุปแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

2.1 ด้านของกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษา
แม้ว่าผลการประมวลงานวิจัยในครั้งนี้จะพบว่า กลุ่ม
ตัวอย่างที่นำมาศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนนักศึกษา
แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าเริ่มจะมีผู้สนใจศึกษากับกลุ่มที่
ทำงานในภาคธุรกิจมากขึ้น เช่น กลุ่มนักบัญชี เป็นต้น
และแนวโน้มที่เห็นชัดเจนว่ามีผู้สนใจนำมาศึกษามากขึ้น
ได้แก่ กลุ่มที่มีปัญหาทางด้านจิตใจ อารมณ์ และ
พฤติกรรม เช่น กลุ่มที่มีระดับปัญหาทางจิตประสาท
มากน้อยต่างกัน กลุ่มที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน กลุ่ม
นักโทษที่กระทำความผิดในรูปแบบต่างๆ โดยพิจารณา
ว่ากลุ่มบุคคลเหล่านี้ มีเหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างจาก
กลุ่มคนปกติหรือไม่ และจะมีวิธีการพัฒนาเหตุผลเชิง

จริยธรรมของกลุ่มคนเหล่านี้ได้อย่างไร ทั้งนี้เพื่อลดการกลับมามีผลทำให้เกิดอีกหลังจากพ้นโทษออกไปแล้ว (Buttoll, 1997)

2.2 *ด้านระเบียบวิธีวิจัย* จากการประมวลผลงานวิจัยครั้งนี้ พบว่าส่วนใหญ่จะเป็นการวิจัยในลักษณะหาความสัมพันธ์เชิงเปรียบเทียบเพื่อบรรยายและอธิบาย และอีกส่วนหนึ่งจะเป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อหาสาเหตุที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมเชิงจริยธรรม อีกส่วนหนึ่งที่พบไม่มากนักจะเป็นการวิจัยเชิงเอกสารซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ ข้อเขียนหรือคัมภีร์ทางศาสนาแล้วนำมาวิเคราะห์และสรุปผล ส่วนแนวโน้มที่จะมีการวิจัยมากขึ้น น่าจะเป็นการวิจัยเชิงทดลองที่แสวงหาเงื่อนไขในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมจากตัวแปรอิสระหลายตัวหรือจากสถานการณ์ร่วมมากกว่าหนึ่งสถานการณ์ ซึ่งจะทำให้ได้ผลการวิจัยที่ละเอียดลึกซึ้ง และมุ่งตรงสู่การนำไปปฏิบัติได้จริง นอกจากนี้ยังเป็นที่น่าสังเกตว่า ได้มีการนำวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมาใช้มากขึ้น และทำให้พบผลการวิจัยเรื่องเดียวกันแตกต่างกันไปจากการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Gerlach, 1997; Christian, 1997) ปรากฏการณ์ในลักษณะนี้ จุดประกายให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาหาคำตอบว่าเป็นเพราะสาเหตุใด และคาดว่า จะมีผู้นำระเบียบวิธีวิจัยในลักษณะนี้มาทำการศึกษามากขึ้น

2.3 *ด้านเครื่องมือวัด* จากการประมวลผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า มีแบบวัดหรือเครื่องมือที่จะใช้วัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมถึง 10 ประเภท และประเภทที่ได้รับการยอมรับในการนำมาใช้มากที่สุด ได้แก่ แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแบบ DIT เนื่องจากมีผลการวิจัยสนับสนุนว่าเป็นแบบวัดที่มีประสิทธิภาพสูงเมื่อเปรียบเทียบประเภทอื่น อย่างไรก็ตาม ก็ยังพบข้อบกพร่องบางประการเช่นกัน ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่ามีผู้สนใจศึกษาวิจัยเพื่อสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมรูปแบบใหม่ๆ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า เครื่องมือวัดที่มีคุณภาพถือเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งของการศึกษาวิจัยทุกประเภท

2.4 *ด้านตัวแปรที่นำมาศึกษา* มีแนวโน้มว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมจะถูกนำมาศึกษาในฐานะเป็นตัวแปร

อิสระมากขึ้น เพราะในขณะนี้การศึกษายังไม่สามารถสรุปได้ว่าคนที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง จะมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคมสูงด้วยเสมอไป หรือพบว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมในบางกรณีก็ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติในชีวิตจริง (Wygant, 1997) ดังนั้นแนวโน้มของการศึกษาจึงควรจะเน้นไปที่การค้นหาหรือทำความเข้าใจในเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่ทำให้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม ทั้งนี้จะทำให้การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเหตุผลเชิงจริยธรรมเกิดประโยชน์สูงสุดในการนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างแท้จริง

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า แม้จะมีนักวิชาการได้ศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุผลเชิงจริยธรรมมาแล้วค่อนข้างมากก็ตาม แต่ก็ยังมีประเด็นที่น่าสนใจติดตามศึกษาต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นของการเชื่อมโยงเหตุผลเชิงจริยธรรมมาสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เพราะการมีเพียงเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงแต่ไม่ได้มีพฤติกรรมที่พึงปรารถนาตามมาด้วย ก็จะทำให้การทุ่มเททั้งกำลังสติปัญญา เวลา และงบประมาณที่ไม่คุ้มค่า ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งที่ควรจูงใจศึกษาด้านจริยธรรม ได้แก่ ในปัจจุบันกระบวนการทางกฎหมายเริ่มจะไม่สามารถแยกแยะได้ว่าอะไรผิดอะไรถูก จึงทำให้บุคคลปฏิเสธความรับผิดชอบในการกระทำของตน ในขณะที่เดียวกันกลับพยายามที่จะยกความผิดให้กับสังคมและบุคคลอื่น การที่คนไม่รับผิดชอบต่อการกระทำของตน ประกอบกับกระบวนการทางกฎหมายที่เอาผิดได้ยากนี้ นำมาสู่พฤติกรรมอันเป็นอาชญากรรมและความรุนแรงในปัจจุบัน (Winson, 1997) และในเมื่อมาตรการที่สังคมกำหนดขึ้นไม่สามารถยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาได้ จึงเป็นการสมควรที่จะต้องศึกษาวิจัยเพื่อแสวงหามาตรการจากภายในบุคคลมาช่วยส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และหนึ่งในมาตรการภายในนี้ได้แก่ การมีเหตุผลเชิงจริยธรรมนั่นเอง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อ้อมเดือน สดมณี สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่กรุณาให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- Beck, K. (1997). **The development of moral reasoning during vocational education.** Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, Chicago, IL.
- Bendixen, L.D. et al. (1998). Epistemic beliefs and moral reasoning. *Journal of Psychology*, *132*, 187-200.
- Blair, R.J.R. (1997). Moral reasoning and the child with psychopathic tendencies. *Personality & Individual Differences*, *22*, 731-739
- Buttall, F.P. (1997). **Establishing the feasibility of using the Defining Issues Test (DIT) as a dependent variable in the treatment of domestic violence offenders.** Unpublished doctoral dissertation, University of Alabama.
- Carlo, G. et al. (1998). Prosocial moral reasoning in institutionalized delinquent, orphaned, and non-institutionalized Brazilian adolescents. *Journal of Adolescent Research*, *13*, 363-376.
- Christian, S.D.L. (1997). **Promoting moral judgment in fourth and fifth grade gifted students.** Unpublished doctoral dissertation, University of New Orleans.
- Conley et al. (1997). Moral dilemmas, moral reasoning, and genital herpes. *Journal of Sex Research*, *34*, 256-266.
- Day, R.W.C. (1997). **Relations between moral reasoning, personality traits, and justice decisions on hypothetical and real-life moral dilemmas.** Unpublished doctoral dissertation, Simon Fraser University, Canada.
- Derscheid, L.E. (1997). **Use of moral stories to assess relations between preschoolers' moral judgment and reasoning and false beliefs.** Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, Chicago, IL.
- Dollinger, S.J., & LaMartina, A.K. (1998). A note on moral reasoning and the five-factor model. *Journal of Social Behavior & Personality*, *13*, 349-358.
- Duckett, L. et al. (1997). Progress in the moral reasoning of baccalaureate nursing students between program entry and exit. *Nursing Research*, *46*, 222-229.
- Duncan, J.R. (1997). **Moral reasoning, earnings pressure likelihood of detection as determinants of earnings management.** Unpublished doctoral dissertation, University of Kentucky.
- Elbedour, S. et al. (1997). The impact of political violence on moral reasoning in children. *Child Abuse & Neglect*, *21*, 1053-1066.
- Forster, L.W., & McLellan, L.J. (1997). Moral judgments in the rationing of health care resources: A comparative study of clinical health professionals. *Social Work in Health Care*, *25*, 13-36.
- Foulkes, K.E. (1997). **Moral reasoning and self-understanding development in adolescents from regular and gifted educational programs.** Unpublished master's thesis, University of Calgary, Canada.
- Fuentes, P.E. (1998). **Development of moral judgment, values and religious beliefs in adolescents.** Unpublished doctoral dissertation, Universitat De Valencia, Spain.
- Gerlach, C.J. (1997). **Relationships between moral reasoning and perception of moral behavior and participation in bioethics: Case study discussion by a select group of acute care staff registered nurses.** Unpublished doctoral dissertation, Spalding University.
- Glover, R.J. (1997). Relationships in moral reasoning and religion among members of conservative, moderate, and liberal religious groups. *Journal of Social Psychology*, *137*, 247-255.
- Goeb, R.A. (1997). **A comparison of cognitive moral reasoning among selected NCAA division II intercollegiate coaches and athletes.** Unpublished doctoral dissertation, University of North Dakota.
- Good, J.L., & Cartwright, C. (1998). Development of moral judgment among undergraduate university students. *College Student Journal*, *32*, 270-276.
- Greene, D.P. (1997). **Moral reasoning, student development, reciprocity, and quality of life in a service learning experiment.** Unpublished doctoral dissertation, Colorado State University.

- Henderson, K. (1997). **Moral reasoning, empathy and behavior of students with and without emotional and behavioral disorders and learning disabilities: Impact of a structured program of experiential learning activities involving animals and nature.** Unpublished doctoral dissertation, University of Maryland College Park.
- Hinke, K.H. et al. (1997). **A comparison of the moral reasoning skills of 4th and 6th grade children in Mexico and the U.S.: Gender, care/justice orientation & culture.** Paper presented at the Biennial meeting of the society for Research in Child Development, Washington, DC.
- Hoffman, H. et al. (1997). Moral judgment by criminal and conformists as a tool for examination of sociological predictions. **International Journal of Offender Therapy & Comparative Criminology**, 41, 180-198.
- Janssens, J.M., & Dekovic, M. (1997). Child rearing prosocial moral reasoning and prosocial behaviour. **International Journal of Behavioral Development**, 20, 509-527.
- Kahn, P.H. (1997). Bayous and jungle rivers: Cross-cultural perspectives on children's moral reasoning. In Saltzstein, H.D. et al. (Eds.), **New Directions for Child Development**. San Francisco, CA: Jossey-Bass Inc, Publishers.
- Kaigler, M.F. (1997). **Factors related to ethical decision making of teachers.** Unpublished doctoral dissertation, University of New Orleans.
- Kim, J.M. (1998). Korean children's concepts of adult and peer authority and moral reasoning. **Developmental Psychology**, 34, 947-955.
- Kuther, T.L., & Higgins, D.A. (1997). **The role of moral reasoning and domain judgement in adolescent risk engagement.** Paper presented at the biennial meeting of the Society for Research in Child Development, Washington, DC.
- Laird, P.G. (1997). **Predicting juror decisions : The impact of judicial admonitions and moral reasoning.** Unpublished doctoral dissertation, Simon Fraser University, Canada.
- Latif, D.A. (1997). **The relationship between community pharmacists' moral reasoning and components of clinical performance.** Unpublished doctoral dissertation, Auburn University.
- Leflar, C.J.F. (1997). **An investigation of the effect of moral reasoning level on behavior in an agency setting.** Unpublished doctoral dissertation, University of Missouri-Columbia.
- Leon, M.R. et al. (1997). **Age and gender trends in adults' normative moral reasoning.** Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, Chicago, IL.
- Lose, C.A. (1997). **Level of moral reasoning and psychopathy within a group of federal inmates.** Unpublished doctoral dissertation, Chicago School of Professional Psychology.
- Miller, J.A. (1997). **Analysis of inmate moral reasoning patterns : Pre- and post- values training.** Unpublished doctoral dissertation, Chicago School of Professional Psychology.
- Miller, S.G. (1998). **Adolescent perception of interparental conflict and adolescent principled moral reasoning as mediated by parental acceptance - rejection.** Unpublished doctoral dissertation, George Fox University.
- Ostini, R., & Ellerman, D.A. (1997). Clarifying the relationship between values and moral judgement. **Psychological Reports**, 81, 691-702
- Pascarella, E. (1997). College's influence on principled moral reasoning. **Educational Record**, 78, 47-55.
- Piatt, A.L. (1997). **The relationship of executive functioning and moral reasoning to treatment retention and outcome among urban cocaine abusers.** Unpublished doctoral dissertation, Allegheny University of Health Sciences.
- Przygotzki, N., & Mullet, E. (1997). Moral judgment and aging. **European Review of Applied Psychology**, 47, 15-21.
- Quarry, E.B. (1997). **The defining issues test as a measure of the moral reasoning of undergraduate students at a Christian liberal arts institution in Southern California.** Unpublished doctoral dissertation, Talbot School of Theology, Biola University.
- Rest, J., Thoma, S., & Edwards, L. (1997). Designing and validating a measure of moral judgment: Stage preference and stage consistency approaches. **Journal of Educational Psychology**, 89, 5-28.

- Rique, J., & Camino, C. (1997). Consistency and inconsistency in adolescents' moral reasoning. **International Journal of Behavioral Development, 21**, 813-836.
- Rotenberg et al. (1998). Principled moral reasoning and self-monitoring as predictors of jury functioning. **Basic & Applied Social Psychology, 20**, 168-173.
- Ryan, J.J. (1998). **Testing moral reasoning and the Protestant work ethic as determinants of organizational citizenship behaviors.** Unpublished doctoral dissertation, Temple University.
- Rys, G.S. (1997). **Children's moral reasoning and peer - directed social behaviors: Issues of gender and development.** Unpublished doctoral dissertation, University of Delaware.
- Schoffner, M.F. (1997). **The moral reasoning of gifted adolescents: Its relationship with identity development, supersensitivity, and gender role flexibility.** Unpublished doctoral dissertation, University of Virginia.
- Seabrook, B.J. (1997). **The relationship between moral judgement, the number of years enrolled in marketing education students at selected Delaware high schools.** Unpublished doctoral dissertation, Wilmington College.
- Smith, C.A. (1998). **Comparison of moral reasoning between participations in an outdoor experiential program to those in athletics and the general student population.** Unpublished doctoral dissertation, Texas A&M University.
- Ullery, E.K. (1997). **Mental health counselor's attitudes, knowledge, and moral reasoning as pertains to persons with HIV disease.** Unpublished doctoral dissertation, Auburn University.
- Weaver, F.L. (1997). **The relationship between human values and moral reasoning as components of moral behavior.** Unpublished doctoral dissertation, University of Southern California.
- White, F.A. (1997). Measuring the content of moral judgement development: The revised moral authority scale. **Social Behavior & Personality, 25**, 321-334.
- White, R.D. (1998). **Hierarchy: The influence ethics and of a rigidly hierarchical organizational design on moral reasoning,** Unpublished doctoral dissertation, Pennsylvania State University.
- Wilkins, R.L. (1996). **The impact of allied health education on moral reasoning and attitudes towards classroom and clinical misconduct.** Unpublished doctoral dissertation, University of Southern California.
- Wilson, J.Q. (1997). **Moral judgment: Does the abuse excuse threaten our legal system.** New York: Basicbooks.
- Wygant, S.A. (1997). Moral reasoning about real-life dilemmas: Paradox in research using the defining issues test. **Personality & Social Psychology Bulletin, 23**, 1022-1033.